ಅರ್ಧಮಾಗಧಿ ಜೈನಾಗಮಗಳು –

(ಶ್ರುತಾಂಗ – ೧೧)

೧. (ಆಚಾರಾಂಗ ಆಯಾರಂಗ) – ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಮುನಿಗಳ ಆಚಾರದ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ. ಇದರ ಎರಡು ಶ್ರುತ – ಸ್ಕಂದಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶ್ರುತ – ಸ್ಕಂಧವು ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಯನವು ಉದ್ದೇಶ ಅಥವಾ ಚೂಲಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಪ್ರಥಮ ಶ್ರುತ – ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ೯ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ೪೪ ಉದ್ದೇಶಗಳಿವೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಮೂರು ಚೂಲಿಕೆಗಳಿವೆ. ಅದು ಹದಿನಾರು ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತ-ಸ್ಕಂಧವು ಮೊದಲನೆಯ ಚೂಲಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಭಾಷೆ, ಶೈಲಿ, ವಿಷಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಥಮ ಶ್ರುತ-ಸ್ಕಂಧವು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವು ಗದ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿದೆ. ನಡು ನಡುವೆ ಪದ್ಯಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಅರ್ಧಮಾಗಧೀ – ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಈ ರಚನೆಯು ಬಹು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾದ್ದಾಗಿದೆ. ಏಳನೆಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಹೆಸರು 'ಮಹಾಪರಿಜ್ಞಾ' ಎಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಅದರ ಪಾಠವು ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ಉಪಧಾನ ಹೆಸರಿನ ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮಹಾವೀರನ ತಪಸ್ಸಿನ ವರ್ಣನೆಯು ಬಹು ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಲಾಢ, ವಜ್ರಭೂಮಿ ಶುಭ್ರಭೂಮಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ವಿಹಾರ, ಅಲ್ಲಿ ಅವನು ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಉಪಸರ್ಗವನ್ನು ಸಹನ ಮಾಡಿದುದರ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಬಂದಿವೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತ-ಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಣರ ಭಿಕ್ಷಾ – ಆಹಾರ – ಪಾನ – ಶುದ್ಧಿ, ಶಯ್ಯಾ – ಸಂಸ್ತರಣ – ಗ್ರಹಣ ವಿಹಾರ, ಚಾತುರ್ಮಾಸ, ಭಾಷಾ, ಪಾತ್ರಾದಿ ಉಪಕರಣ, ಮಲ – ಮೂತ್ರ – ತ್ಯಾಗ ಹಾಗೂ ವ್ರತಗಳೂ ಮತ್ತೂ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಭಾವನೆಗಳ ಸ್ವರೂಪ, ನಿಯಮ – ಉಪನಿಯಮ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ.

೨. ಸೂತ್ರಕೃತಾಂಗ (ಸೂಯಗಡಂ) – ಇದೂ ಎರಡು ಶ್ರುತಸ್ಕಂದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ೧೬ ಮತ್ತು ೭ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂದವು ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿದೆ ; ಕೇವಲ ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾತ್ರ ಗದ್ಯದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಎರಡನೆಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿ ಗದ್ಯ – ಪದ್ಯಗಳೆರಡೂ ಕಂಡು

ಬರುತ್ತವೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಗಾಥಾ ಛಂದಗಳ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಆದದ್ದಿದೆ. ಇಂದ್ರವಜ್ರಾ, ವೈತಾಲಿಕ, ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಮೊದಲಾದ ಉಳಿದ ಛಂದಸ್ಸುಗಳಾಗಿವೆ. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಜೈನದರ್ಶನವಲ್ಲದ ಅನ್ಯಮತ ಹಾಗೂ ವಾದಗಳಾದ ಕ್ರಿಯಾವಾದ, ಅಕ್ರಿಯಾವಾದ, ನಿಯತಿವಾದ, ಅಜ್ಞಾನವಾದ, ಜಗತ್ಕರ್ತೃವಾದ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ವಿವರವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಮುನಿಗಳ ಭಿಕ್ಷಾಚಾರದಲ್ಲಿ ಸತರ್ಕತೆ, ಪರೀಷಹಗಳ ಸಹಿಸಿ, ನರಕದ ದುಃಖ, ಉತ್ತಮ ಸಾಧುಗಳ ಲಕ್ಷಣ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಶ್ರಮಣ, ಭಿಕ್ಷುಕ ಮತ್ತು ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಮೊದಲಾದ ಶಬ್ದಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ಉದಾಹರಣೆ ಹಾಗೂ ರೂಪಕಗಳ ಮುಖಾಂತರ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿ ಜೀವ ಶರೀರಗಳ ಏಕತ್ವ ಈಶ್ವರ ಕರ್ತೃತ್ವ, ನಿಯತಿವಾದ ಮೊದಲಾದ ಮತಗಳ ಖಂಡನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಭಿಕ್ಷೆಗಳ ದೋಷಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯು ಇದೆ. ಪ್ರಸಂಗವಶ ಭೌಮೋತ್ಪಾದಾದಿ ಮಹಾ ನಿಮಿತ್ತಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಪಾಪ – ಪುಣ್ಯಗಳ ವಿವೇಕದ ವಿವರವೂ ಇದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಗೋಶಾಲಕ, ಶಾಕ್ಯ ಭಿಕ್ಷು ಮೊದಲಾದವರ ಕೂಡ ನಡೆದ ವಾದ – ವಿವಾದಗಳ ವಿವರವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯವು ನಾಲಂದೀಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನದಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಲಂದಾದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗೌತಮ ಗಣಧರ ಮತ್ತು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಶಿಷ್ಯ ಉದಕ ಪೇಢಾಲ ಪುತ್ರನ ವಾರ್ತಾಲಾಪವಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಪೇಢಾಲ ಪುತ್ರನ ಚಾತುರ್ಯಾಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಪಂಚ ಮಹಾವ್ರತಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ವೃತ್ತಾಂತವು ಇದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಮತಗಳ, ವಾದಗಳ ಮತ್ತು ದೃಷ್ಟಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಶ್ರುತಾಂಗವು ಬಹು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಇದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ

೩.ಸ್ಥಾನಾಂಗ (ಠಾಣಾಂಗ) – ಈ ಶ್ರುತಾಂಗವು ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡಿದೆ. ಇದರ ಸೂತ್ರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಾವಿರಕ್ಕೂ ಮಿಕ್ಕಿದೆ. ಇದರ ರಚನೆಯು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಎರಡೂ ಶ್ರುತಾಂಗಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿಯೂ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕನುಸಾರ ವಸ್ತು ಸಂಖ್ಯೆಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದರ್ಶನ, ಒಂದು ಚರಿತ್ರ, ಒಂದು ಸಮಯ, ಒಂದು ಪ್ರದೇಶ, ಒಂದು ಪರಮಾಣು, ಒಬ್ಬ ಸಿದ್ಧ ಇವರ ವಿವರವಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಎರಡನೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯೆಗಳೆರಡು – ಜೀವ – ಕ್ರಿಯಾ ಮತ್ತು ಅಜೀವ ಕ್ರಿಯಾ – ಇವುಗಳನ್ನು ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೀವ – ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಪುನಃ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಮಿಥ್ಯಾತ್ವಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಎರಡು

ಷಿದ ವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅಜೀವ ಕ್ರಿಯೆ ರು ೂಕ ೂಡು ಈರ್ಯಾಪಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹೀದು ಎರಡು ಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಹತ್ತಸಿರು ಆಧ್ಯ ರು ನದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಸ್ತು.ಿೀದಪ್ರು ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾದಪರಿಗಿಹ ೀಾಗಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈಶ್ರುತಾಂಗಪ್ರು ಪಾಲೀ ಬೌದ್ಧ ಗ್ರಂಥವಾದ ಅಂಗುತ್ತರ ನಿಕಾಯ ದೊಡನೆ ತುಲನೆ ಮಾಡಾ ವಂತಹ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಷಿದ ಪ್ರಕಾರದ ವಸ್ತು ನಿರ್ದೇಶಪ್ರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹು ಮಹತ್ವಪ್ರೂ ೀಾಪಿನಿಸಿವೆ. ಯ ಥಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಖ ಗ್, ಯ ಜು ಮತ್ತು ಸಾಮ ಈ ಮ ೂರು ವೇದಗಳ ಷ ರು ಹೇಳಿದೆ. ್ದರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಈ ಮ ೂರು ಪ್ರಕಾಎರದ ಕಥೆಗಳನ್ನ ಸಹ ಹೇಳಿದೆ. ವೃಕ್ಷಗಳೂ ಕೂಡ ಪತ್ರೋಪೇತ, ಪ್ರುಷ್ಪೋಪೇತ, ್ಫಲೋಪೇತ ಹೀದು ಮ ೂರು ಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿವೆ. ಪ್ರುರುಷರು ಕ ೂಡಾ ನಾನಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಾಮಪ್ರುರುಷ, ದ್ರವ್ಯಪ್ರುರುಷ ಮತ್ತು ್ಭಾವಪ್ರುರುಷ; ಇಲ್ಲ ಪಿಜ್ಞಾನಪ್ರುರುಷ, ದರ್ಶನಪ್ರುರುಷ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರ ಪ್ರುರುಷ; ಅಥವಾ ಉತ್ತಮ ಪ್ರುರುಷ, ಮ್ಧ್ಯಮ ಪ್ರುರುಷ ಮತ್ತು ಜಘನ್ಯ ಪ್ರುರುಷರಿಂದ ಮ ೂರು ಷಿದ ವಾಗಿರುತ್ತವೆ ಉತ್ತಮ ಪ್ರುರುಷರೂಕ ೂಡ ್ದರ್ಮಪ್ರುರುಷ, ್ಭೋಗಪ್ರುರುಷ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಪ್ರುರುಷ ಎದು ಮ ೂರು ಷಿದ ವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅರ್ಹಂತರು ್ದರ್ಮಪ್ರುರುಷರು; ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳು ್ಭೋಗ ಪ್ರುರುಷರು; ವಾಸುದೇವರು ಕರ್ಮಪ್ರುರುಷರು, ್ದರ್ಮಪ್ರು ಕ ೂಡ ಶ್ರುತ ್ದರ್ಮ ಚಾರಿತ್ರ ್ದರ್ಮ ಮತ್ತು ಅಸ್ತಿಕಾಯ ್ದರ್ಮವೆಂದು ಮ ೂರು ಪ್ರಕಾರ ಹೀದು ಹೇಳಿದೆ, ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರದ ಅಂತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಿಗೆ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಸ್ವರೂಪ ಹೀದು ್ಭರತ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಗಜಸುಕುಮಾರ, ಸನತ್ಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಮರುದೇವಿ ಇವರ ಹೆಸರುಗಳ್ನು ಸೂಚಿಸಿದೆ. ಆದಿ ಹಾಗೂ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಥಂಕರರನ್ನಳಿದು ನಡುವೆ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ತೀರ್ಥಂಕರರು ಚಾತುರ್ಯಾಮ ್ದರ್ಮದ ಪ್ರಜ್ಞಾಪಕರೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಜೀವಕರ ತಪಸ್ಸನ್ನ ಉಗ್ರತಪ, ಘೋರತಪ, ರಸನಿರ್ಯೂಹಣತೆ ಮತ್ತು ಜಿಹ್ವೇಂದ್ರಿಯ ನಾಲ್ಕು ಷಿದದಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸ ೂರವೀರರನ್ನ ಸಹಕ್ಷಮಶ ೂರ, ತಪಶ ೂರ, ದಾನಶ ೂರ, ಮತ್ತು ಯು್ದ್ಧಶ ೂರ ಎದು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರ ವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯರು ವೃಕ್ಷದಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರ ಹೀದು ಹೇಳಿದೆ. ಅವರ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನ ಸಹ ನಾಲ್ಕು ಗಾಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕೆಲವ್ರು ಂದು ಆಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪರಿವಾರವೂ ಶಾಲ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾಗಿ ಮಹಾನ್ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವ್ರು ಆಚಾರ್ಯರು ಶಾಲ ವೃಕ್ಷದಂತೆ ಮಹಿಮಾ ಸಂಪನ್ನರಾಗಿದ್ದರು ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ಜೌಡಲ ಗಿಡದಂತೆ ಆಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಕೆಲವೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರೇ ಶಾಲ ವೃಕ್ಷದಂತೆ ಮಹಾನ್ ಪ್ರುರುಷರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರ

ಆಚಾರ್ಯರ ಪುತ್ರರೂ ಮಾತ್ರ ಜೊತೆಗೂಡದಂತೆ ಕಥಾಸರಾಗಿರುವುದೂ ಉಂಟು. ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರೂ ಸಹ ಜೊತೆಗೂಡದಂತೆ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಸಪ್ತಸ್ವರಗಳ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹುತರ ಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದ ಪೂರ್ಣ ನಿರೂಪಣೆಯು ಬಂದು ಹೋಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತವೆಂದು ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಕೃತವು ಆಡುನುಡಿ – ಬಾಯಿಮಾತು – ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಇನ್ನು ಮಹಾವೀರನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆದ ಬಹುತರ ಮೊದಲಾದ ಏಳು ನಿಹ್ನವರು, ಜಾಮಾಲಿ ಮೊದಲಾದ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾಪಕರು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಸ್ಥಾನಗಳಾದ ಶ್ರಾವಸ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ನಗರಗಳನ್ನೂ ಸಹ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮಹಾವೀರನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಥಂಕರ ಗೋತ್ರದ ಬಂಧವಾದ ಒಂಬತ್ತು ಜನರ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿವೆ :– ಶ್ರೇಣಿಕ, ಸುಪಾರ್ಶ್ವ, ಉದಯನ, ಪೋಟ್ಟಿಲ, ದೃಢಾಯು, ಶಂಖ, ಸಜಗ ಅಥವಾ (ಸವರು), ಸುಲಸಾ ಮತ್ತು ರೇವತಿ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಶ್ರುತಾಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಷಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

೪. ಸಮವಾಯಾಂಗ – ಈ ಶ್ರುತಾಂಗದಲ್ಲಿ ೨೭೫ ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ಉಳಿದ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ಸ್ಕಂಧ, ಅಧ್ಯಯನ ಅಥವಾ ಉದ್ದೇಶಕ ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಾನಾಂಗದಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮದಿಂದ ವಸ್ತುಗಳ ನಿರ್ದೇಶ, ಕೆಲವು ಎಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಕಥನ, ಭೇದೋಪಭೇದಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆತ್ಮಾ ಒಂದು ಇದೆ ; ಲೋಕವು ಒಂದು ಇದೆ ; ಧರ್ಮ – ಅಧರ್ಮಗಳೂ ಒಂದೊಂದಾಗಿಯೇ ಇವೆ ; ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ೨,೩,೪, ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತ ಮುಂದಿನ ೧೦೪ ನೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ನೂರರವರೆಗೂ ಆ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ವಿವರ ಹೀಗಿದೆ :– ಶತಭಿಷ ನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ನೂರು ತಾರೆಗಳಿವೆ ; ಪಾರ್ಶ್ವ ಅರಹಂತ ಹಾಗೂ ಸುಧರ್ಮಾಚಾರ್ಯನ ಪೂರ್ಣಾಯುಷ್ಯವು ನೂರು ವರ್ಷ ಇತ್ತು. ಇತ್ಯಾದಿ ಇದರ ತರುವಾಯ ೨೦೦, ೩೦೦, ಆದಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ವಸ್ತು ನಿರ್ದೇಶವು ಮುಂದೆ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗಿದೆ. ಶ್ರಮಣ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನಿಗೆ ಮುನ್ನೂರು ಜನ ಶಿಷ್ಯರು ಹದಿನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ವಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆಂದೂ ನಾಲ್ಕುನೂರು ವಾದಿಗಳಿದ್ದರೆಂದೂ ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ನೂರರ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ೧೫೧ ನೆಯ ಸೂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹತ್ತು ಸಾವಿರದ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪಿದೆ. ತರುವಾಯ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಶತಸಹಸ್ರಗಳ (ಲಕ್ಷ) ಕ್ರಮದಿಂದ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾ ಹೋಗಿದೆ. ಅರಹಂತ ಪಾರ್ಶ್ವನಿಗೆ ಮೂರು ಶತಸಹಸ್ರ ಮತ್ತು

ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ಸಾವಿರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಶ್ರಾವಿಕೆಯರ ಸಂಘವಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ೨೦೮ ನೆಯ ಸೂತ್ರದವರೆಗೆ ದಶ – ಶತ – ಸಹಸ್ರಗಳವರೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ. ಮುಂದೆ ಕೋಟಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಕಥನ ಮಾಡುತ್ತ ೨೪೦ ನೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಋಷಭದೇವನಿಂದ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಥಂಕರ ಭಗವಾನ್ ವರ್ಧಮಾನ ಮಹಾವೀರನವರೆಗೆ ಅಂತರ ಕಾಲವು ಒಂದು ಸಾಗರೋಪಮ ಕೋಟಾಕೋಟಿ ಎಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ತರುವಾಯ ೨೧೧ ನೆಯ ಸೂತ್ರದಿಂದ ೨೨೭ ನೆಯ ಸೂತ್ರದವರೆಗೆ ಆಚಾರಾಂಗವೇ ಮೊದಲಾದ ಹನ್ನೆರಡು ಅಂಗಗಳ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಗಳ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪರಿಚಯವನ್ನ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ರಚನೆಗಳಿಗೆ ದ್ವಾದಶ ಗಣಿಪಿಟಕಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದರ ನಂತರ ಜೀವರಾಶಿಯ ವಿವರವನ್ನ ಮಾಡುತ್ತ ಸ್ವರ್ಗ ಮತ್ತು ನರಕಭೂಮಿಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ೨೪೬ ನೆಯ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಕೊನೆಯ ೨೭೨ ನೆಯ ಸೂತ್ರದವರೆಗೆ ಕುಲಕರ, ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಬಲದೇವ ಮತ್ತು ವಾಸುದೇವ ಹಾಗೂ ಅವರ ಪ್ರತಿಶತ್ರುಗಳು (ಪ್ರತಿ ವಾಸುದೇವ) ಅವರ ತಂದೆ, ತಾಯಿ, ಜನ್ಮಸ್ಥಳ, ದೀಕ್ಷಾಸ್ಥಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನ ನಾಮಾವಳಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಭಾಗಕ್ಕೆ ನಾವು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಜೈನ ಪುರಾಣವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ೧೩೨ ನೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ –ಶಲಾಕಾ – ಪುರುಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೫೪ ಎಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅರವತ್ತುಮೂರು ಅಲ್ಲ. ಈ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷ್ಯ ಪೂರೈಸುವಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಒಂಭತ್ತು ಜನ ಪ್ರತಿವಾಸುದೇವರನ್ನ ಶಲಾಕಾಪುರುಷರೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ೪೬ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿವಾದ ಅಂಗದ ಮಾತೃಕೆಯ ಪದ ಹಾಗೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಿ ಲಿಪಿಯ ನಲವತ್ತಾರು ಮಾತೃಕಾ ಅಕ್ಷರಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿದೆ. ೧೨೪ ನೆಯ ಸೂತ್ರದಿಂದ ೧೩೦ ನೆಯ ಸೂತ್ರದವರೆಗೆ ಮೋಹನೀಯ ಕರ್ಮದ ೫೨ ಪರ್ಯಾಯವಾಚಿ ಹೆಸರುಗಳ ಲೆಕ್ಕವನ್ನ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳ ಕ್ರಮ ಹೀಗಿದೆ ; ಕ್ರೋಧ, ಕೋಪ, ರೋಷ, ದ್ವೇಷ, ಸಂಜ್ವಲನ, ಕಲಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳು. ಅನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ – ಸೂತ್ರ ೧೪೧, ೧೬೨ – ಅರಹಂತನಾದ ಋಷಭನಿಗೆ ' ಕೋಸಲೀಯ ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದು ಅವನು ಕೋಸಲದೇಶದವನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ, ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನಿಗೆ ಅನೇಕ ಕಡೆಗೆ ಬಳಸಿದ ' ವೇಸಾಲಿಯ ' ವಿಶೇಷಣವು ಅವನು ವೈಶಾಲಿಯ ನಾಗರಿಕನೆಂಬುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ೧೫೦ ನೆಯ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಲೇಖ, ಗಣಿತ, ರೂಪ, ನಾಟ್ಯ, ಗೀತ, ವಾದಿತ ಮೊದಲಾದ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಕಲೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ ಪರಂಪರೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಶ್ರುತಾಂಗವು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಇದರ ಹೆಚ್ಚು ಭಾಗವು ಗದ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಆದರೂ ಸಹ ಸೂಚಿ ನಾಮಾವಳಿಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಗಾಥೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

೫. ಭಗವತಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ (ವಿಯಾಹ – ಪಣ್ಣತ್ತಿ) – ಇದನ್ನು ಸಂಕ್ಷೇಪ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಭಗವತಿ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ೪೧ ಶತಕಗಳಿವೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶತಕವು ಅನೇಕ ಉದ್ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಗೊಂಡಿದೆ. ಮೊದಲಿನ ಎಂಟು ಶತಕಗಳು, ೧೨ – ೧೩– ೧೪ ಹಾಗೂ ೧೮ – ೧೯ – ೨೦ ಈ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಶತಕಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. ಉಳಿದ ಶತಕಗಳಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಹದಿನೈದನೆಯ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಕಗಳು ಇಲ್ಲ ; ಅದು ಅಖಂಡರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮಂಖಲಿಗೋಶಾಲ ಚರಿತ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥದಂತಿದೆ. ಕೆಲವೊಂದರಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕಾರದ ವಿಭಾಗಗಳಿಗನುಸಾರ ಗುಣಿತ ಕ್ರಮದಿಂದ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ ; ಹೇಗೆಂದರೆ ೪೧ ನೆಯ ಶತಕದಲ್ಲಿ ೨೮ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರರೂಪಣಗಳ ಗುಣಾಕಾರದಿಂದ ಉದ್ದೇಶಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೯೬ ಆಗಿದೆ. ೩೩ ನೆಯ ಶತಕದಲ್ಲಿ ೧೨ ಅಂತರ್ಗತ ಶತಕಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಎಂಟು, ೧೧ ರಿಂದ ಗುಣಿಸುವ ಕ್ರಮದಿಂದ ೮೮ ಉದ್ದೇಶಕಗಳೂ ಉಳಿದ ನಾಲ್ಕನ್ನು ಒಂಬತ್ತು ಉದ್ದೇಶ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಗುಣಿಸುವುದರಿಂದ ೩೬ ಉದ್ದೇಶಕಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತವೆ. ಎರಡೂ ಸೇರಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉದ್ದೇಶಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೧೨೪ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಸ್ತ ರಚನೆಯನ್ನು ಸೂತ್ರ ಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ವಿಭಜಿಸಿದ್ದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕನುಸಾರ ಒಟ್ಟು ಸೂತ್ರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೮೬೭ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ಅನ್ಯ ಶ್ರುತಾಂಗಗಳಿಗಿಂತ ಬಹಳಷ್ಟು ವಿಶಾಲವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿವರಣೆಯ ರೀತಿಯು ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಗೌತಮ ಗಣಧರರು ಜಿಜ್ಞಾಸಾ ಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವರು ; ಸ್ವತಃ ತೀರ್ಥಂಕರ ಮಹಾವೀರರು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವರು. ಟೀಕಾಕಾರನಾದ ಅಭಯದೇವನು ಈ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ೩೬೦೦೦ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳು ಕೆಲವೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಹು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕವಾಗಿವೆ. ಮಾದರಿಗೊಂದು ಇವನ್ನು ನೋಡಬಹುದು :– ಭಗವಾನ್ ಜ್ಞಾನದ ಫಲವು ಏನಿದೆ ? ವಿಜ್ಞಾನ ವಿಜ್ಞಾನದ ಫಲವೇನು ? – ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಫಲವೇನು ? – ಸಂಯಮ ; ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿದು, ಇಂಥ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದೇ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರವಿದು

ಮಂಖಲಿಗೋಶಾಲನ ಚರಿತ್ರವನ್ನಿಲ್ಲ ಹದ್ಯೈದಸಿರು ಶತಕದ ತುಂಬಾ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸ ಅಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯ ಸಾಮಯಿಕ ಘಟನೆಗಳು ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಎಲ್ಲದರ ವಿಪುಲ ಸಂಗ್ರಹ ವಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ - ಕೋಶ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅನುಚಿತವಾಗಲಾರದು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಣ್ಣವಣಾ, ಜೀವಾಭಿಗಮ, ಉವವಾಇಯ, ರಾಯಪಸೇಣ್ಣಿಜ್ಜ, ನಂದಿ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಗೊಳಿಸಿ, ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೇ ಪೂರ್ಣಮಾಡಿದ್ದೂ ಉಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ಗ್ರಂಥಗಳು ನಿಶ್ಚಿಯವಾಗಿಯೂ ಹನ್ನೊಂದು ಶ್ರುತಾಂಗಗಳ ರಚನಾ ಕಾಲದ ತರುವಾಯ ರೂಪುಗೊಂಡವುಗಳಾಗಿವೆ ; ಸಧಿ ಸೂತ್ರವಂತೂ ವಲ್ಲಭೀ ವಾಚನದ ದೇವರ್ಧಿಗಣಿಕ್ಷಮಾಶ್ರಮಣ ರಚಿಸಿರೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೂ ಕೂಡ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಯ ವಿವರ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸುವ ರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಈ ಶ್ರುತಾಂಗವು ಈಗಿರುವ ತನ್ನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂದಿಸುತ್ತದ ತರುವಾಯ ಸಿದ್ಧವಾಯಿತೆಂದು ನಿಶ್ಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಕಾಲವು ವೀರ ನಿರ್ವಾಣದ ಸುಮಾರು ೧೦೦೦ ವರ್ಷ ಈಚೆನದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮಾತು ಬಹುತರ ಅನ್ಯ ಶ್ರುತಾಂಗಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಆದಾರೂ ವಿವರ ವರ್ಣನೆಗಳು ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿವೆ. ಆಚಾರ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಬಂದುದಾಗಿವೆ - ಇದರಲ್ಲಿಯ ಸಂದೇಹವು ಇಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಸವಿಗಿ ಮಹಾವೀರನ ಜೀವನವಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಅನೇಕ ಶಿಷ್ಯರು, ಗೃಹಸ್ಥರೂ ಅನುಯಾಯಿಗಳು, ಅನ್ಯ ತೀರ್ಥರು ಇವರೆಲ್ಲರ ಪರಿಚಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ಐತಿಹಾಸಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಆಜೀವಕ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಸಂಸ್ಥಾಪಕನಾದ ಮಂಖಲಿಗೋಶಾಲನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯು ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಶ್ವಾಪತ್ಯ ಅರ್ಥಾತ್ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಹಾಗೂ ಅವರಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಡುವ ಚಾತುರ್ಯಾಮ ಧರ್ಮದ ಉಲ್ಲೇಖವು ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಹಾವೀರನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ನಿರ್ಗ್ರಂಥ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಸ್ವತಂತ್ರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಸಂಬಂಧವು ಮಹಾವೀರನಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದಿತವಾದ ಪಂಚಮಹಾವ್ರತ ರೂಪ ಧರ್ಮದ ಕೂಡ ಬಹು ಹತ್ತಿರದಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಆಜೀವಕ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಕ್ರಮದಿಂದ ಮಹಾವೀರನ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋದುದದ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜನೈತಿಕ

ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಏಳನೆಯ ಶತಕದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತ, ವೈಶಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಆದ ಮಹಾಶಿಲಾಕಂಟಕ ಸಂಗ್ರಾಮ ಹಾಗೂ ರಥಮುಸಲ ಸಂಗ್ರಾಮ, ಈ ಎರಡು ಮಹಾಯುದ್ಧಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಅದ್ಭುತವಾಗಿದೆ. ಈ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ವಜ್ಜೀ ಹಾಗೂ ವಿದೇಹ ಪುತ್ರರು ಇದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಮಲ್ಲ ರಾಜರು, ಒಂಬತ್ತು ಲಿಚ್ಛವಿ ಅರಸರು, ಕಾಶಿ, ಕೋಸಲ ಮೊದಲಾದ ಹದಿನೆಂಟು ಜನ ಗಣರಾಜರಿದ್ದರು. ಈ ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ಜೀ ವಿದೇಹ ಪುತ್ರ ಕುಣಿಕ (ಅಜಾತಶತ್ರು) ಇವರಿಗೆ ಗೆಲುವು ದೊರೆಯಿತು. ಮೊದಲನೆಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ೮೪ ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ೯೬ ಲಕ್ಷ ಜನರು ಮಡಿದರು. ೨೧, ೨೨, ೨೩ ನೆಯ ಶತಕಗಳು ವನಸ್ಪತಿಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರದ ವನಸ್ಪತಿಗಳ ವರ್ಗೀಕರಣವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂದ, ಮೂಲ, ಸ್ಕಂದ, ತ್ವಚಾ, ಶಾಖಾ, ಪ್ರವಾಲ, ಪತ್ರ, ಪುಷ್ಪ, ಫಲ, ಮತ್ತು ಬೀಜಗಳ ಸಜೀವತ್ವ ನಿರ್ಜೀವತ್ವಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

೬. ಜ್ಞಾತೃಧರ್ಮ ಕಥಾ (ನಾಯಾಧಮ್ಮ ಕಹಾಓ) – ಈ ಆಗಮವು ಎರಡು ಶ್ರುತಸ್ಕಂದಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಜಿತಗೊಂಡಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿ ೧೯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಿವೆ. ಇದರ ಹೆಸರು ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಎರಡು ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದ ತಿಳಿಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪಾಂತರವಾದ ಜ್ಞಾತೃಧರ್ಮ ಕಥೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ, ಈ ಶ್ರುತಾಂಗದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾತೃಪುತ್ರ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನಿಂದ ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಥೆಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯು ಇದೆಯೆಂದು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪಾಂತರ ನ್ಯಾಯಧರ್ಮ ಕಥೆಯು ಸಂಭವನೀಯವಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಇದರಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ಅರ್ಥಾತ್ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ನೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮ ಮತ್ತು ಅವುಗಳನ್ನು ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವ ಕಥೆಗಳ ಸಮಾವೇಶವಾಗುತ್ತವೆ. ರಚನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯ ಮಾದರಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪಾಂತರವಾಗಿರುವುದೇ ಉಚಿತವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೂ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರುವ ಹೆಸರು ಜ್ಞಾತೃಧರ್ಮಕಥಾ ಎಂಬುದೇ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ರಾಜಗೃಹದ ರಾಜನಾದ ಶ್ರೇಣಿಕನ ರಾಣಿಯಾದ ಧಾರಿಣಿದೇವಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ರಾಜಪುತ್ರ ಮೇಘಕುಮಾರನ ಕಥಾನಕವಿದೆ. ಈ ರಾಜಕುಮಾರನು ವೈಭವದಿಂದ ಬಾಲ್ಯಕಾಲವನ್ನು ಕಳೆಯುತ್ತಾನೆ; ಸಮಸ್ತ ವಿದ್ಯೆಗಳನ್ನೂ ಕಲೆಗಳನ್ನೂ ಕಲಿಯುತ್ತಾನೆ; ಯುವಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ; ಅವನೊಡನೆ ಅನೇಕ ರಾಜಕನ್ಯೆಯರ

ವಿವಾಹ ವಾಗುತ್ತ ದೆ. ಒಂದು ಸಲ ಮಹಾವೀರನ ಉಪದೇಶವನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಮೇಘಕುಮಾರನಿಗೆ ಮುನಿ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನ ಧಾರಣ ಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ತಾಯಿಯು ಬಹಳಷ್ಟು ತಿಳಿಸಿಹೇಳಿದಳು. ಆದರೆ ರಾಜಪುತ್ರನ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಪ್ರವ್ರಜ್ಯೆಯನ್ನ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಿದನು. ಮುನಿ ಧರ್ಮವನ್ನ ಪಾಲನ ಮಾಡುವಾಗ ಅವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಕಿಲಕ್ಕಿಂದು ಕ್ಷೋಭೆಯು ಉಂಟಾಯಿತು. ತಾನು ರಾಜ್ಯವನ್ನ ತ್ಯಜಿಸಿ, ಮುನಿದೀಕ್ಷೆಯನ್ನ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದು ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದು ಆಗ ಅವನಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರನು ಅವನ ಪೂರ್ವಭವ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಲು ಅವನ ಚಿತ್ತವು ಪುನಃ ಮುನಿ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಗೊಂಡಿತು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಥಾನಕಗಳು ಅವುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ತಪ ತ್ಯಾಗ, ಸಂಯಮಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನೀತಿ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಯದ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಎಂಟನೇಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮಿಹಿ ರಾಜಕನ್ಯೆಯ ಕುವಲ್ಲಿಹಾಗೂ ಹದಿನಾರನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಪೂರ್ವ ಜನ್ಮ ಕಥೆಗಳು ವಿಶೇಷ ಧ್ಯಾನ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ವ್ರತ – ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಸುಗಂಧ – ದಶಮೀ ಕಥೆಯು ಮುಖ್ಯಾದಾರವು ಪೂರ್ವಭವವಾದ ನಾಗಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಸುಕುಮಾಲಿಯಾ ಇವರ ಚರಿತ್ರೆಯಿದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು ಹತ್ತು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವರ್ಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪುನಃ ಅನೇಕ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಈ ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುತರ ಸ್ವರ್ಗಗಳ ಇಂದ್ರರಂಥವರು, ಚಮರೇಂದ್ರ, ಅಸುರೇಂದ್ರ, ವಾಣವ್ಯಂತರೇಂದ್ರ, ಚಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯ, ಶಕ್ರ, ಮತ್ತು ಈಶಾನನ ಅಗ್ರ ಮಹಿಷಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕಥೆಗಳಿವೆ. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೇವಕಿಯ ಪುತ್ರನಾದ ಗಜಸುಕುಮಾಲನ ಕಥಾನಕವು ವಿಶೇಷ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆಯು ಮುಂದಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಲ್ಲವಿತವಾಗಿ ಅವತರಿಸುತ್ತಹೋಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಥಾನಕವು ಪಾಲೀ ಮಹಾವಗ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಸಪಬ್ಬಜ್ಜಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನವಗಿಲಭಿಸುತ್ತದೆ

೭.ಉಪಾಸಕಾಧ್ಯಯನ (ಉವಾಸಗದಸಾಓ) – ಈ ಶ್ರುತಾಂಗದಲ್ಲಿಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸೂಚಿತಗೊಂಡಂತೆ, ದಶ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆನಂದ, ಕಾಮದೇವ, ಚುಲನೀಪ್ರಿಯ, ಸುರಾದೇವ, ಚುಲ್ಲಶತಕ ಕುಂಡಕೋಲಿಯ, ಸದ್ದಾಲಪುತ್ರ, ಮಹಾಶತಕ, ನಂದಿನಿಪ್ರಿಯ, ಮತ್ತು ಸಾಲಿಹೀಪ್ರಿಯ ಈ ಹತ್ತು ಜನ ಉಪಾಸಕರ ಕಥಾನಕಗಳಿವೆ. ಈ ಕಥಾನಕಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಜೈನ ಗೃಹಸ್ಥರ ಧಾರ್ಮಿಕ ನಿಯಮಗಳನ್ನ

ತಿಳಿಸಿಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಉಪಾಸಕರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಪರಿಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಹೇಗೆ ವಿಘ್ನಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಲೋಭನೆಗಳನ್ನ ಎದುರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಆನಂದ ಎಂಬ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಐದು ಅಣುವ್ರತಗಳು, ಮೂರು ಗುಣವ್ರತಗಳು, ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳು ಈ ಹನ್ನೆರಡು ವ್ರತ ಹಾಗೂ ಅತಿಚಾರಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸಿ, ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಇವನ್ನು ವಿಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿದವನು ವಾಣಿಜ್ಯಗ್ರಾಮದ ಜೈನ ಗೃಹಸ್ಥನಾದ ಆನಂದನು. ಆನಂದನು ಬಹು ಸಿರಿವಂತ ಗೃಹಸ್ಥನು. ಅವನ ಧನ – ಧಾನ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಕೋಟ್ಯಾವಧಿ ಸುವರ್ಣ ಮುದ್ರೆಗಳ ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿತ್ತು. ಆನಂದನು ಶ್ರಮಣ ಭಗವಾನ ಮಹಾವೀರನಿಂದ ಗೃಹಸ್ಥ – ವ್ರತವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ತನ್ನ ಸಂಪತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಭೋಗೋಪಭೋಗಗಳ ಪರಿಮಾಣವನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ಅವನು ಕ್ರಮದಿಂದ ತನ್ನ ಧರ್ಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿ, ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವಧಿ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ್ದನು. ಇವನ ಸ್ವತಃ ಗೌತಮ ಗಣಧರನಿಗೆ ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಶಯಗಳ ನಿವಾರಣವಾದುವು. ಶ್ರಮಣ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾವೀರರು ಅವುಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದರು. ಈ ಕಥಾನಕಕ್ಕೆ ಅನುಸರಿಸಿ ವಾಣಿಜ್ಯ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಲಾಗ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಸಮ – ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದವು. ಕೊಲ್ಲಾಗ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾತೃಕುಲದ ಪೋಷಧಶಾಲೆಯಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿಯ ಕೊಲ್ಲಾಹಲವು ವಾಣಿಜ್ಯ ಗ್ರಾಮದ ವರೆಗೆ ಕೇಳಿಬರುತ್ತಲಿತ್ತು. ವೈಶಾಲಿಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಈಗ ಬನಿಯಾ ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಹುಆ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗ್ರಾಮಗಳಿವೆ. ಅವೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ವಾಣಿಜ್ಯ ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ಕೊಲ್ಲಾಗ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಎಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ನಾಲ್ಕು ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಪರಿಪಾಲನೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಎಂಥ ಎಂಥ ವಿಘ್ನಗಳೂ ಬಾಧೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆಂಬುದ ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ದ್ವಿತೀಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮಿಥ್ಯಾದೃಷ್ಟಿ ದೇವನು ಪಿಶಾಚ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿ, ಕಾಮ ದೇವನ ಉಪಾಸಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೆ ಬಿದರಿಸಿಹಾಕುವುದನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಚಿತ್ರಗಳೇ ಮೂರನೆಯ, ನಾಲ್ಕನೆಯ ಮತ್ತು ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಯನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆರನೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಉಪಾಸಕನು ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಗೋಸಾಲ ಮಂಖಲಿಪುತ್ರನ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಒಬ್ಬ ದೇವನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮೂಲಕ ಮಂಡಿಸಿ, ಅವನ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಅಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಅಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಗಳಿಂದ

ಎದು ರಾಳಿಯನ್ನು ಸಿೂೞಲಿಸು ತ್ತಾ ನಿ. ಈ ಸಮಾ ಚಾರ ವನ್ನ ತಿಳಿದು ಮಹಾ ವಿರ ನು ಅವ ನನ್ನ ಪ್ರಶಂಸಿಸು ತ್ತಾ ನಿ. ಈ ಪ್ರಸಂಗ ದಲ್ಲಿ ಗೋ ಸಾಲ ಮಂಖಲಿ ಪು ತ್ರನ ನಿಯ ತಿವಾದ ದ ಪ್ರರೂಪ ಣೆಯ ನ್ನ ಮ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಏಳ ನೆಯ ಅಧ್ಯ ಯ ನದ ಲ್ಲಿ ಭಗವಾನ್ ಮಹಾ ವಿರ ನು ಆಜೀವಕ ಸಂಪ್ರದಾಯ ದ ಉಪಾಸಕನಾದ ಸದ್ದಾಲಪು ತ್ರನನ್ನ ಸಂಬೋಧಿಸಿ, ಅವ ನನ್ನ ತನ್ನ ಅನುಯ ಾಯಿಯ ನ್ನಾಗಿ ಮ ಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಿ. (ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾ ವಿರನಿಗೆ ಅವ ನ ಮಹಾಪ್ರವೃತ್ತಿ ಗಳನ್ನ ಗಮ ನಿಸಿ, ಮಹಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಹಾ ಗೋಪ, ಮಹಾಸಾರ್ಥಕ ವಾಹ ಮಹಾ ಧರ್ಮ ಕಥಿಕ ಮ ತ್ತು ಮಹಾನಿರ್ಯಾಮಕ ಎಂಬ ಉಪಾಧಿ ಗಳನ್ನ ಉಪ ಯೋ ಗಿಸಲಾಗಿದೆ.) ತ ರು ವಾಯ ಅವ ನಿಗೆ ಪಿಲ್ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ದೈ ವಿ ಉಪ ಸರ್ಗ್‌ಪು ಪ್ರಾ ಪ್ತ ವಾಗು ತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವ ನು ತ ನ್ನ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಜೆಕ್ಯ ನಿನಿಸು ತ್ತಾನಿ. ಅಲ್ಲ ದಿ ಕೊನೆಯ ವರೆಗೂ ಧರ್ಮ ವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಸ್ವ ಗ ವಾಸಿಯ ಾಗು ತ್ತಾ ನಿ. ಎಂಟನೇಯ ಅಧ್ಯ ಯ ನದ್ಲಿ ಉಪಾಸಕ ನಿ ಅವ ನ ಪತ್ನಿ ಯಿಂದ – ಮ ಾಂಸ ಲೋಲು ಪಳೂ ಅಧಾರ್ಮಿಕಳೂ ಆದು ದರಿದ – ಧರ್ಮ ದಲ್ಲಿ ಬಾಧೆಯ ಉಂಟಾಗು ತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯ ಕ ಥಾನ ಕ ಪು ಹಾಳ ಸಂಗ್ರಹ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಪೂ ರ್ಣ ಧರ್ಮ ಪಾಲ ನೆಗೆ ಉದಾಹ ರಣೆಯಾ ಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಹ ಸ್ತೀರಿರು ಗಾಹೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಈ ರ ಚನೆಯ ಲ್ಲಿ ಬರು ವ ಹ ತ್ತು ಕ ಥಾನ ಕಗಳಾ ನ ಗರಾದಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖದೊಂದ ಸಾರ ವನ್ನ ಪ್ರ ಕ ಟಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಶ್ರುತಾಂಗ್‌ಪು ಆಚಾರಾಂಗಕ್ಕೆ ಪೂರ ಕ ವಾಗಿದೆ. ಯ ಾಕೆಂದರೆ ಆಚಾರಾಂಗ ದ್ಲಿ ಮು ನಿಧರ್ಮ ದ ನಿರೂಪ ಣೆಯಿ ದೆ ; ಇದ ರಲ್ಲಿ ಗೃಹ ಸ್ಥ ಧರ್ಮ ವನ್ನ ವಿವ ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆನಂದ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾ ಸಂಪತ್ತಿ ವಾನ್ ಗೃಹ ಸ್ಥ ಜೀವ ನ ಚಿತ್ರ ಣದ ಪರಿಚ ಯ ವು ಈ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ನ ಮ ಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗು ತ್ತ ದೆ

೮. ಅಂತ ಕೃದ್ದಶಾ – (ಅಂತ ಗಡ ದ ಸಾಓ) – ಈ ಶ್ರು ತಾಂಗ ದಲ್ಲಿ ಎಂಟ ವ ಗ೯ಗಳಿವೆ. ಅವು ಕ್ರ ಮ ದಿಂದ ೧೦,೮,೧೩,೧೦,೧೦,೧೬,೧೩ ಮ ತ್ತು ೧೦ ಅಧ್ಯ ಯ ನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭ ಜಿ ಗೊಂಡಿವೆ. ಇದ ರಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಪು ರು ಷರ ಕ ಥಾನ ಕ ಗಳಿವೆ ಆ ಮಹಾ ಪು ರು ಷರೆಲ್ಲ ಘೋರ ತ ಪಸ್ಸನ್ನ ಆಚರಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ ನಿರ್ವಾಣ ಪ ದವನ್ನ ಹೊಂದಿದವರು. ಇದೇ ಕಾರ ಣದಿಂದ ಅವ ರನ್ನ ಅಂತಕೃತ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗು ತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಯ ಾವ ಕ ಥಾನಕ ವು ತ ನ್ನ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಪೂ ರ್ಣ ವಾಗಿ ವರ್ಣಿ ತ ವಾದು ದು ಕ ಂಡು ಬರು ವು ದಿಲ್ಲ. ಬ ಹ ಳಷ್ಟು ವ ರ್ಣ ನೆಗಳ ಬೇರೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬರು ವ ವ ರ್ಣ ನೆಗಳಿಗೆ ಅನು ಸರ ಸಿ ಪೂ ರ್ಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸೂಚನೆಯ ನ್ನ

ಮಾತ್ರ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆಂದರೆ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಗೌತಮನ ಕಥಾನಕವು ದ್ವಾರಾವತೀ ನಗರದ ರಾಜನಾದ ಅಂಧಕವೃಷ್ಣಿಯ ರಾಣಿ ಧಾರಿಣೀದೇವಿಯ ಸುಪ್ತಾವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ :- ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಪ್ನದರ್ಶನ, ಪುತ್ರಜನ್ಮ, ಅವನ ಬಾಲ್ಯ, ಕಲಾಗ್ರಹಣ, ಯೌವನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ, ವಿವಾಹ, ಪ್ರಾಸಾದ, ಭೋಗಗಳ ವರ್ಣನೆಯು, ಮಹಾಬಲನ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಡೆಗೆ (ಭಗವತಿಯಲ್ಲಿ) ಮಾಡುವಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಮುಂದಿನಂತೆ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಆಖ್ಯಾನದ ನಾಯಕ - ನಾಯಕಿಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ಉಳಿದ ಸಮಸ್ತ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅನ್ಯ ಆಖ್ಯಾನಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸೂಚನೆಯನ್ನಿತ್ತು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಶ್ರುತಾಂಗದ ಹೆಸರನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಲ್ಲಿ 'ಉವಾಸಗದಸಾಓ' ದಂತೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹತ್ತೇ ಅಧ್ಯಾಯಗಳು ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ತರುವಾಯ ವಿಕಾಸಹೊಂದಿ, ಅದರ ಈಗಿನ ರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು.

೯. ಅನುತ್ತರೋಪಪಾತಿಕ ದಶಾ (ಅಣುತ್ತರೋವವಾಇಯ ದಸಾಓ) - ಈ ಶ್ರುತಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಮಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯಿಂದ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದಿ, ಅನುತ್ತರ ಸ್ವರ್ಗದ ವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ಒಂದೇ ಸಲ ಮಾತ್ರ ಮನುಷ್ಯ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನ್ಮ ತಾಳಿ, ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ಶ್ರುತಾಂಗವು ಮೂರು ವರ್ಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಜಿತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ೧೦, ದ್ವಿತೀಯದಲ್ಲಿ ೧೩, ತೃತೀಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ೧೦ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಇದರಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕೇವಲ ಸೂಚನಾ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಧಾರಿಣೀ ಪುತ್ರ ಜಾಲೀ ಹಾಗೂ ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭದ್ರಾ ಪುತ್ರ ಧನ್ಯನ ಚರಿತ್ರವು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ವರ್ಣಿತಗೊಂಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡ ೩೩ ಅನುತ್ತರ ವಿಮಾನಗಾಮೀ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ೩೩ ಜನರು ಶ್ರೇಣಿಕ ರಾಜರ ಧಾರಿಣೀ, ಚೇಲನಾ ಮತ್ತು ನಂದಾ ಈ ಮೂವರು ರಾಣಿಯರಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದರು. ಕೊನೆಯ ಧನ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಹತ್ತು ಜನರು ಕಾಕಂದೀ ನಗರದ ಭದ್ರಾದೇವಿಯ ಪುತ್ರರು. ಮೂರನೆಯ ವರ್ಗದ ಮೊದಲನೆಯ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಧನ್ಯನ ಕಠೋರ ತಪಸ್ಸು ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಉಂಟಾದ ಅವನ ಅಂಗ, ಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳ ಕ್ಷೀಣತೆಯ ವರ್ಣನವು ಬಹು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿದೆ. ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿದೆ.

ಈ ವರ್ಣನೆಯು ಪಾಲೀ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಬುದ್ಧನ ತಪಸ್ಯೆಯಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ದೇಹ ಕ್ಷೀಣತೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತರುತ್ತದೆ.

೧೦. ಪ್ರಶ್ನವ್ಯಾಕರಣ ಪಣ್ಣ - ವಾಗರಣ - ಈ ಶ್ರುತಾಂಗವು ಎರಡು ಖಂಡಗಳಲ್ಲಿ ವಿಭಾಜಿತವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಥಮ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಐದು ಆಸ್ರವದ್ವಾರಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಸಂವರ ದ್ವಾರಗಳದ್ದರ ವರ್ಣನೆ. ಐದು ಆಸ್ರವ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯೇ ಮೊದಲಾದ ಐದು ಪಾಪಗಳ ವಿವೇಚನವು ಇದೆ. ಸಂವರ ದ್ವಾರಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ನಿರೋಧ ರೂಪ ಅಹಿಂಸಾದಿ ವ್ರತಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯು ಇದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವ್ರತಗಳ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ವರ್ಣನೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯ ವರ್ಣನೆಯಿಂದ ಶ್ರುತಾಂಗದ ಹೆಸರು ಸಾರ್ಥಕತೆಯೇನೂ ಕಂಡು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ಥಾನಾಂಗ, ಸಮವಾಯಾಂಗ, ಹಾಗೂ ನಂದಿಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶ್ರುತಾಂಗದ ವಿಷಯ ಪರಿಚಯವು ಬರುತ್ತದೆ ಅದರಿಂದ, ಈ ಪ್ರಶ್ನ ವ್ಯಾಕರಣ ಅಂಗದಲ್ಲಿ ಮೂಲತಃ ಸ್ವಸಮಯ ಮತ್ತು ಪರಸಮಯ ಸಮ್ಮತ ನಾನಾ ವಿದ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಮಂತ್ರ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ರೂಪದಿಂದ ವಿವೇಚನ ಮಾಡಿರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ ಆದರೆ ಆ ವಿಷಯಗಳು ಈಗ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

೧೧. ವಿಪಾಕಸೂತ್ರ (ವಿವಾಗ ಸುಯಂ) - ಈ ಶ್ರುತಾಂಗದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯದು ದುಃಖ ವಿಪಾಕ ವಿಷಯಕವು ; ಎರಡನೆಯದು ಸುಖ ವಿಪಾಕ ವಿಷಯವು. ಮೊದಲನೆಯ ಶ್ರುತಸ್ಕಂಧವು ಎರಡನೆಯದಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಜೀವನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ದುಃಖ ಮತ್ತು ಸುಖರೂಪ ಕರ್ಮಫಲಗಳ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕರ್ಮ - ಸಿದ್ಧಾಂತ ವಿಜ್ಞಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಈ ಗ್ರಂಥವು ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೋಲನ್ನು ಊರುತ್ತ ನಡೆಯುವ ಭಿಕ್ಷುಕ, ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವವ, ಕೀಲಕ್ತಿಂದು ಇವರ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವೆಡೆ ಶ್ವಾಸ, ಕಫ, ಭಗಂದರ, ಕಜ್ಜಿ - ಹುರುಕು, ಕುಷ್ಠ ಮೊದಲಾದ ರೋಗಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತ ಮನುಷ್ಯರ ದರ್ಶನವಾಗುವುದು : ನಾನಾ ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳ ವಿವರಣವೂ ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಲು ಸಿಗುತ್ತದೆ ಗರ್ಭಿಣಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಬಯಕೆ, ಭ್ರೂಣಹತ್ಯಾ, ನರಬಲಿ, ಕ್ರೂರ ಅಮಾನುಷಿಕ ದಂಡ, ವೇಶ್ಯೆಯರ ಪ್ರಲೋಭನೆ, ವಿವಿಧ

ಪ್ರಕಾರದ ಮಾಂಸ ಸಂಸ್ಕಾರ, ಕುದುರೆ ಪಕ್ಷಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇದರಲ್ಲಿದೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ವಿವಿಧ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಿಧಾನಗಳೂ ಮತ್ತು ರೀತಿಗಳೂ ಅಂದು ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಹೇಗಿದ್ದುವೆಂಬುದರ ಪರಿಚಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಶ್ರುತಾಂಗವು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

೧೨. ದೃಷ್ಟಿವಾದ (ದಿಟ್ಠವಾದ) – ಈ ಶ್ರುತಾಂಗವು ಈಗ ಲಭಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸಮವಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಪರಿಕರ್ಮ, ಸೂತ್ರ, ಪೂರ್ವಗತ, ಅನುಯೋಗ ಮತ್ತು ಚೂಲಿಕಾ ಎಂಬ ಐದು ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದುವು. ಈ ಐದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿವಿಧ ಭೇದ ಪ್ರಭೇದಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ಪರಿಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಲಿಪಿ – ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಗಣಿತಗಳ ವಿವರಣೆಯು ಇತ್ತೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸೂತ್ರ ಎಂಬ ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿ ಛಿನ್ನ – ಛೇದನಯ, ಅಛಿನ್ನ – ಛೇದನಯ, ತ್ರಿಕನಯ, ಚತುರ್ನಯಗಳ ಪರಿಪಾಟಿಗಳ ವಿವರಣೆಯಿತ್ತು. ಛಿನ್ನ – ಛೇದ ಮತ್ತು ಚತುರ್ನಯ ಪರಿಪಾಟಿಗಳು ನಿರ್ಗ್ರಂಥವು; ಛೇದನಯ ಮತ್ತು ತ್ರಿಕನಯ ಪರಿಪಾಟಿಗಳು ಆಜೀವಕರವಾಗಿದ್ದುವು. ತರುವಾಯ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಸಮಾವೇಶವು ಜೈನ ನಯವಾದದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋಯಿತು. ದೃಷ್ಟಿವಾದದ ಪೂರ್ವಗತ ವಿಭಾಗವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ವಿಶಾಲವೂ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವೂ ಆಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪಾದ, ಆಗ್ರಾಯಣೀ, ವೀರ್ಯಪ್ರವಾದ ಮೊದಲಾದ ೧೪ ಪೂರ್ವಗಳಿದ್ದುವು. ಅವುಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅನುಯೋಗ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ದೃಷ್ಟಿವಾದದ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಭೇದದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗ ಮತ್ತು ಗಂಡಿಕಾನುಯೋಗ – ಎಂಬ ಎರಡು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ ಅರಹಂತರ ಗರ್ಭ, ಜನ್ಮ, ತಪ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇತಿವೃತ್ತಗಳು ಸಮಾವೇಶಗೊಂಡಿವೆ. ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ ಕುಲಕರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ, ಬಲದೇವ, ವಾಸುದೇವ ಮೊದಲಾದ ಅನ್ಯ ಮಹಾಪುರುಷರ ಚರಿತ್ರೆಗಳಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅನುಯೋಗಗಳಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ದಿಗಂಬರ ಜೈನ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಭೇದಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಥಮಾನುಯೋಗವೆಂದು ಹೆಸರು ಇದ್ದುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಐದನೆಯ ಭೇದವಾದ ಚೂಲಿಕೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಮವಾಯಾಂಗದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಈ ಸೂಚನೆಯು ಇದೆ :– ಪ್ರಥಮ ನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ವಗಳಿಗೆ ಯಾವ ಚೂಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಸಮಾವೇಶಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅವೇ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾವಿಷ್ಟವಾಗಿವೆ. ಇನ್ನು ದಿಗಂಬರ

ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಚೂಲಿಕೆಗೆ ಜಲಗತ, ಸ್ಥಲಗತ, ಮಾಯಾಗತ, ರೂಪಗತ ಮತ್ತು ಆಕಾಶಗತ ಎಂಬ ಐದು ಭೇದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಈ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಜಾಲ ಮತ್ತು ಮಂತ್ರ - ತಂತ್ರಾತ್ಮಕ ವಿಷಯಗಳಿದ್ದುವೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಜೈನಧರ್ಮದ ತಾತ್ವಿಕ ಹಾಗೂ ಸಮೀಕ್ಷಾತ್ಮಕ ದೃಷ್ಟಿಯು ಮುಂದೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ತಾಳಿ ಬಾಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ಉಪಾಂಗ ೧೨ :-

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶ್ರುತಾಂಗಗಳಲ್ಲದೆ ವಲ್ಲಭೀವಾಚನದಲ್ಲಿ ೧೨ ಉಪಾಂಗಗಳು, ೬ ಛೇದ ಸೂತ್ರಗಳು, ೪ ಮೂಲ ಸೂತ್ರಗಳು, ೧೦ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಗಳು ಮತ್ತು ೨ ಚೂಲಿಕಾ ಸೂತ್ರಗಳು ಸಹ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟವು.

೧. ಒಂದನೆಯ ಉಪಾಂಗವಾದ ಔಪಪಾತಿಕದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ವಿಚಾರ, ಭಾವನೆ ಸಾಧನೆಗಳಿಂದ ಮರಣ ಹೊಂದುವ ಜೀವಗಳು ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನು ಹೇಗೆ ಹೊಂದುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಉದಾಹರಣೆ ಸಹಿತ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಗರ, ಚೈತ್ಯ, ರಾಜ ಮತ್ತು ರಾಣಿ ಮೊದಲಾದವರ ವರ್ಣನೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು ಇದರ ವಿಶೇಷತೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ವರ್ಣನೆಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಅನ್ಯ ಶ್ರುತಾಂಗಗಳು ಮಾಡಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತವೆ

೨. ಎರಡನೆಯ ಉಪಾಂಗದ ಹೆಸರು 'ರಾಯಪಸೇಣಿಯ' ಎಂದಿದೆ. ಇದರ ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪಾಂತರವು 'ರಾಜಪ್ರಶ್ನೀಯ' ಎಂದು ಆಗುತ್ತದೆನ್ನುವರು. ಏಕೆಂದರೆ ಇದರ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವು ರಾಜಾ ಪಏಸಿ (ಪ್ರದೇಶಿ)ಯು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಕೇಶಿ ಮುನಿಯು ಹೇಳಿದ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದ ನಿಜವಾದ ನಾಯಕನು ಕೋಸಲದ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜನಾದ ಪಸೇಣಿ (ಸಂಸ್ಕೃತ : ಪ್ರಸೇನಜಿತ್) ಆಗಿದ್ದಾನೆಂದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಅದನ್ನನುಸರಿಸಿ ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹೆಸರು ಸಂಸ್ಕೃತ ರೂಪಾಂತರದಲ್ಲಿ 'ರಾಜಾ ಪ್ರಸೇನಜಿತ್ ಸೂತ್ರ' ಎಂದಿರುವುದು ಉಚಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇದರ ಪ್ರಥಮ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಸೂರ್ಯಾಭದೇವನ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ. ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಆ ದೇವನ ಪೂರ್ವಭವದ ವೃತ್ತಾಂತವಿದೆ. ರಾಜಾ ಪ್ರದೇಶಿಯು ಪೂರ್ವಭವವೊಂದರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಾಭನಾಗಿದ್ದನು ಆಗ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಪರಂಪರೆಯ

ಮುನಿಯಾದ ಕೇಶಿ ಮುನಿಯನ್ನು ಸಂಧಿಸಿದ್ದನು. ಆಗ ಆತ್ಮನ ಸತ್ತೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಸ್ವರೂಪಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ತನ್ನ ಭೌತಿಕವಾದದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಕೇಶಿ ಮುನಿಯ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಅವನು ಸಮ್ಯಗ್ ದೃಷ್ಟಿಯಾದನು. ಇದರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಎರಡನೆಯ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಸಮೃದ್ಧಿಶಾಲಿಯಾದ ಸೂರ್ಯಾಭದೇವನಾದನು. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಜಡವಾದ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮವಾದ ಇವುಗಳ ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಂಪರೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಂತೂ ಆಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಸುಂದರವಾಗಿದೆ.

೩. ಮೂರನೆಯ ಉಪಾಂಗವಾದ ಜೀವಾಜೀವಾಭಿಗಮದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಉಪಲಬ್ಧ ಸಂಸ್ಕರಣದಲ್ಲಿ ಒಂಬತ್ತು ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಗಳು ಪ್ರಕರಣಗಳು ಮಾತ್ರ ಇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ೨೭೨ ಸೂತ್ರಗಳಿವೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಇದರ ಹೆಸರಿಗೆ ಅನುಸಾರ ಜೀವ – ಅಜೀವಗಳ ಭೇದ – ಪ್ರಭೇದಗಳ ವಿವರಣೆ ಮಹಾವೀರ ಹಾಗೂ ಗೌತಮರ ನಡುವೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮೂರನೆಯ ಪ್ರತಿಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದ್ವೀಪಸಾಗರ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ವರ್ಣನೆಯು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಗವಶ ಲೋಕೋತ್ಸವಗಳು, ಯಾನಗಳು, ಅಲಂಕಾರಗಳು ಮತ್ತು ಮಿಷ್ಟಾನ್ನಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಪ್ರಾಚೀನ ಲೋಕಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

೪. ನಾಲ್ಕನೆಯ ಉಪಾಂಗವಾದ ಪ್ರಜ್ಞಾಪನಾ (ಪಣ್ಣವಣಾ) ದಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತಾರು ಪದ – ಪರಿಚ್ಛೇದಗಳು ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕ್ರಮದಿಂದ ಜೀವದೊಡನೆ ಸಂಬಂಧ ಬರುವ ಪ್ರಜ್ಞಾಪನಾ ಸ್ಥಾನ, ಬಹುವಕ್ತವ್ಯ, ಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ಕಷಾಯ, ಇಂದ್ರಿಯ, ಲೇಶ್ಯೆ, ಕರ್ಮ, ಉಪಯೋಗ, ವೇದನ, ಸಮುದ್ಘಾತ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರರೂಪಣೆಯು ಇದೆ. ಜೈನ ದರ್ಶನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ರಚನೆಯು ಬಹು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಅಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವತೀ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವಿದೆಯೋ ಅದೇ ಸ್ಥಾನವು ಉಪಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಜೈನ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಜ್ಞಾನಕೋಶವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಕರ್ತೃವಾದ ಆರ್ಯಶ್ಯಾಮನ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಇವನ ಸಮಯವು ಸುಧರ್ಮಸ್ವಾಮಿಯಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತು ಮೂರನೆಯ ತಲೆಮಾರಿನದು. ಅದು ವೀರನಿರ್ವಾಣದ ತರುವಾಯ ೩೭೬ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಅದು ಕ್ರಿ.ಶ.ಪೂ. ಎರಡನೆಯ ಶತಮಾನವಾಗಿದೆ.

೫. ಐದನೆಯ ಉಪಾಂಗವು ಸೂರ್ಯಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ (ಸೂರಿಯ ಪಣ್ಣತ್ತಿ) ಇದರಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತು ಪಾಹುಡಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇರುವ ೧೦೮ ಸೂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರ ಮತ್ತು ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಗತಿಗಳು ಇವನ್ನ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತೀಯ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮಾನ್ಯತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲು ಈ ರಚನೆಯು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

೬. ಆರನೆಯ ಉಪಾಂಗವು ಜಂಬೂದ್ವೀಪ – ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ (ಜಂಬೂದೀವ ಪಣ್ಣತ್ತಿ) ಎಂಬುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಾರ್ಧ, ಉತ್ತರಾರ್ಧ ಎಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳು. ಮೊದಲನೆಯ ಭಾಗದ ನಾಲ್ಕು ವಕ್ಖಾರಗಳಲ್ಲಿ [ಪರಿಚ್ಛೇದ] ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಮತ್ತು ಭರತಕ್ಷೇತ್ರ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ಪರ್ವತ, ನದಿಗಳ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ. ಉತ್ಸರ್ಪಿಣಿ ಮತ್ತು ಅವಸರ್ಪಿಣಿ ಕಾಲ ಭಾಗ, ಕುಲಕರರು, ತೀರ್ಥಂಕರರು ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಇವರ ವರ್ಣನೆಗಳು ಬರುತ್ತವೆ

೭. ಏಳನೆಯ ಉಪಾಂಗವು ಚಂದ್ರಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿ [ಚಂದಪಣ್ಣತ್ತಿ] ಇದು ತನ್ನ ಹೆಸರು ಭಜನೆ ಹಾಗೂ ಪ್ರತಿಪಾದನೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞಪ್ತಿಯನ್ನೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುದಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಮುಂದೆ ಅವುಗಳ ಮಿಶ್ರಣವಾಗಿ ಇವೂ ಬಹುತರ ಒಂದಾಗಿರಬೇಕು.

೮. ಎಂಟನೇಯ ಉಪಾಂಗವು ಕಲ್ಪಿಕಾ (ಕಪ್ಪಿಯಾ) ಇದರಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕುಣಿಕ ಅಜಾತಶತ್ರುವು ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೇಣಿಕ ಬಿಂಬಸಾರನನ್ನು ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದು. ಶ್ರೇಣಿಕನ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಹಾಗೂ ಕುಣಿಕನು ವೈಶಾಲಿಯ ರಾಜನಾದ ಚೇಟಕನೊಡನೆ ಮಾಡಿದ ಯುದ್ಧ ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆಯು ಇದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಗಧದ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸದ ಮೇಲೆ ವಿಶೇಷ ಬೆಳಕು ಬೀಳುವಂತೆ ಇದೆ.

೯. ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಉಪಾಂಗವು ಕಲ್ಪಾವತಂಸಿಕಾ (ಕಪ್ಪಾವಡಂಸಿಯಾಓ) ಇದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಣಿಕನ ಹತ್ತು ಜನ ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳ ಕಥೆಗಳು ಇವೆ. ಇವರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸತ್ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಗಾಮಿಗಳಾದರೂ

೧೦–೧೧. ಹತ್ತನೆಯ ಮತ್ತು ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಉಪಾಂಗಗಳು ಪುಷ್ಪಿಕಾ (ಪುಪ್ಫಿಯಾಓ) ಮತ್ತು ಪುಷ್ಪಚೂಲಾ (ಪುಪ್ಫಚೂಲಾಓ) ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಗಳಿಂದ

ಸ್ವ ರ್ಗಗಾ ಮಿಗಳಾದಂಥ ಶ್ರೀಕೃ ಮಷರ ಕಥೆಗಳು ಇತ್ತು ಗಳಲ್ಲಿ ಇವೆ. ಈ ,ದಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ದೇವತೆಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮಿ ಾನಗಳ ಮ ಖಾಂತರ ಮಹಾಮೋರ ನೆಗೆ ಪಯ ಸಿಗೆ ಬಂದರು.

೧೨. ಹ ಸ್ನೇರ ಡನೇಯ ಉಪಾಂಗವು ವೃಷ್ಣಿದಶಾ (ವಣ್ಣಿದಸಾ) ಇದರಲ್ಲಿ ಹ ಸ್ನೇರಡ ಅಧ್ಯ ರು ನಗಳಿವೆ. ಇದರೊಳಗೆ ದ್ವಾ ರಾವತಿ (ದ್ವಾ ರಕಾ) ಯ ರಾಜನಾದ ಕೃಷ್ಣ ವಾಸು ದೇವ ಹಾಗೂ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನೇಯ ತೀರ್ಥಂಕರ ಅರಿಷ್ಟ ನೇ ಮಿಯ ರೈ ವತಕ ಪ ರ್ವತದ ಮೇಲಿನ ವಿಹಾರ ವನ್ನ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲ ದೆ ವೃಷ್ಣಿ ವಂಶ ದ ಹ ನ್ನೆರಡ ಜನ ರಾಜಕು ಮಾರರು ದೀಕ್ಷೆ ಯ ನ್ನ ಸ್ವೀಕರಿಸು ವುದನ್ನ ವಿವ ರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಎಂಟರಿಂದ ಹ ನ್ನೆರಡರ ವರೆಗಿನ ಐದು ಉಪಾಂಗಗಳನ್ನ ಸಾಮೂ ಹಿಕ ರೂಪದಿಂದ ನಿರ ಯಾವಲಿಯಾ ಎಂದು ಹೆ ಸರನ್ನ ಹೇ ಳಿದೆ. ಅವು ಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಾಂಗಗಳೆಂದು ಅವು ಗಳನ್ನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪಡಿಸಿ ವ ಡಾದ್ದ ಂತಿ . ಪ್ರಾ ರಂಭದಲ್ಲಿ ಇವ್ವ ದೇ ಉಪಾಂಗಗಳ ಇರ ಬೇಕು. ಅವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಷಯ ಕ್ಕೆ ಅನು ಸಾರಿ ಅಂಗಗಳ ಕೂಡ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೂ ಇರ ಬೇಕು - ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ ಕಾರ ವೇನೂ ಅಲ್ಲ . ತರುವಾಯ ದ್ವಾ ದಶಾಂಗಗಳ ನ್ನ ಕಂಡು ಉಪಾಂಗಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ನ್ನೂ ಹ ನ್ನೆರಡರ ವರೆಗೆ ಏರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿ ರ ಬೇಕು.

ಛೇದ ಸೂತ್ರ ೬ :-

ಆರು ಛೇದ ಸೂತ್ರಗಳ ಹೆ ಸರುಗಳು ಕ್ರ ಮ ದಿಂದ ಹೀಗಿವೆ :- (೧) ನಿಶೀಥ (ನಿಸಿಹ) (೨) ಮಹಾನಿಶೀಥ (ಮಹಾನಿಸಿಹ) (೩) ವ್ಯ ವಹಾರ (ವಿವಹಾರ) (೪) ಆಚಾರ ದಶಾ (ಆಚಾರ ದಸಾ) (೫) ಕಲ್ಪಸೂತ್ರ [ಕಪ್ಪಸು ತ್ತ] ಮತ್ತು [೬] ಪಂಚಕಲ್ಪ [ಪಂಚಕಪ್ಪ] ಅಥವಾ ಜೀತಕಲ್ಪ [ಜೀತಕಪ್ಪ] ಇವು ಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಜೈನ ಮು ನಿಗಳ ಬಾಹ್ಯ ಹಾಗೂ ಆಭ್ಯಂತರ ಸಾಧನೆಗಳನ್ನ ವಿವರ ವಿವರವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲ ದೆ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮ ಗಳಿಗೆ ,ಭಂಗ ವಾದದಲ್ಲಿ ಸ ಮು ಚಿತ ಪ್ರಾ ಯಶ್ಚಿತದ ವಿಧಾನ ವನ್ನೂ ವಿವ ರಿಸಿದೆ. ಪ್ರ ಸಂಗಕ್ಕನು ಸರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿ ನಾನಾ ತೀರ್ಥಂಕರ ಹಾಗೂ ಗಣಧರರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಘಟನೆಗಳನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ರ ಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಸೂತ್ರವು ವಿಶೇಷ ರೀತಿಯಿ ಂದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗಿದೆ. ಸಾಧು ಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಪಠನ - ಪಾಠ ನಗಳ ಪರಂಪರೆಯು ಇಂದಿನ ವರೆಗೂ ಪ್ರ ಚಲಿತ ವಿದೆ. ಮು ನಿಗಳ

ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನ ಹಾಗೂ ಅವರ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಸಮಚಿತ್ತ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಕೃತಿಗಳು ಬಹುತ್ವಪೂರ್ಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೂಲ ಸೂತ್ರಗಳ:-

ನಾಲ್ಕು ಮೂಲಸೂತ್ರಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೀಗಿವೆ :- ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನ (ಉತ್ತರಜ್ಝಯಣ), ಆವಶ್ಯಕ (ಆವಸ್ಸಯ) ದಶವೈಕಾಲಿಕ (ದಸವೇಯಾಲಿಯ) ಮತ್ತು ಪಿಂಡನಿರ್ಯುಕ್ತಿ (ಪಿಂಡಣಿಜ್ಜುತ್ತಿ) ಈ ನಾಲ್ಕು ಸೂತ್ರಗಳು ಮುನಿಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ಚಿಂತನಕ್ಕಿಂದು ವಿಶೇಷ ರೂಪದಿಂದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಮೂಲ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು, ವಿಚಾರಗಳು, ಭಾವನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಗಳ ಪ್ರತಿಪಾದನವಿದೆ. ಆವಶ್ಯಕ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಾಧುಗಳ ನಿತ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಳಾದ ಸಾಮಾಯಿಕ, ಚತುರ್ವಿಂಶತಿಸ್ತವ, ವಂದನಾ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ, ಕಾಯೋತ್ಸರ್ಗ, ಮತ್ತು ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಪಿಂಡನಿರ್ಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅದರ ಹೆಸರಿಗನುಸಾರ ಪಿಂಡ ಅರ್ಥಾತ್ ಮುನಿಗಳು ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ತಕ್ಕ ಆಹಾರದ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಎಂಟು ಅಧಿಕಾರಗಳಿವೆ – ಉದ್ಗಮ, ಉತ್ಪಾದನ, ಏಷಣಾ, ಸಂಯೋಜನಾ, ಪ್ರಮಾಣ, ಅಂಗಾರ, ಧೂಮ ಮತ್ತು ಕಾರಣ ಇವುಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ದೋಷಗಳ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಸಾಧುಗಳು ನಿವಾರಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ನಿರ್ಯುಕ್ತಿಯೆಂದು ಆಗಮಗಳ ಮೇಲಿನ ವ್ಯಾಖ್ಯಾ ಪ್ರಾಚೀನ ಟೀಕೆಯೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಇದರ ಕರ್ತೃವು ಭದ್ರಬಾಹು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪಿಂಡನಿರ್ಯುಕ್ತಿಯು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ದಶವೈಕಾಲಿಕದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಪಿಂಡ ಏಷಣಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಐದನೆಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಇಂಥದೇ ಆದ ಪ್ರಾಚೀನ ಟೀಕೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇದು ತನ್ನ ವಿಷಯದ ಮಹತ್ವ ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರಗಳಿಂದ ಆಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ಉಳಿದ ಎರಡು ಮೂಲ ಸೂತ್ರಗಳು – ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನ ಮತ್ತು ದಶವೈಕಾಲಿಕ – ವಿಶೇಷ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವೂ, ಸುಪ್ರಚಲಿತ ಮತ್ತು ಲೋಕಪ್ರಿಯ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಿದ್ಧಾಂತ ಈ ಮೂರು ದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಉತ್ತರಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ೩೬ ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಪರಂಪರಾನುಸಾರ ಮಹಾವೀರನು ತನ್ನ ಜೀವನದ ಉತ್ತರಕಾಲದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ವಾಣಹೊಂದುವ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಈ ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಇತ್ತನು. ಈ ಮೂವತ್ತಾರು

ಅಧ್ಯಯನಗಳು ನೈದಾತಿಕ, ನೈತಿಕ ಮತ್ತು ಸುಭಾಷಿತಾತ್ಮಕ ಕಥಾತ್ಮಕ ಎಂಬ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಭಿಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಪುರುಗಳನ್ನು ತರುವಾಯದ ಕಾಲದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಅನುಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಟೀಕೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳಿಂದಲೂ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಗಿದೆ. ದಶವೈಕಾಲಿಕ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಹತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುನಿ ಆಚಾರದ ಪುರೂಪಣೆಯು ಇದೆ. ಇವೆರಡೂ ರಚನೆಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಪದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿವೆ. ಸುಭಾಷಿತ, ನ್ಯಾಯ, ರೂಪಕಗಳೂ ವಿಪುಲವಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಭಾಷೆಯು ಆಚಾರಾಂಗ ಮತ್ತು ಸೂತ್ರಕೃತಾಂಗಗಳಿಗಿಂತ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಚೀನವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡು ಸೂತ್ರಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವು ದಿಗಂಬರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ

ಪ್ರಕೀರ್ಣಕ ೧೦ :-

ದಸಪಣ್ಣಾ - ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗ್ರಂಥದ ರಚನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಟೀಕಾಕಾರರು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ :- ತೀರ್ಥಂಕರರ ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶಗಳ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ನಾನಾ ಶ್ರಮಣರು ರಚಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ ಇಂಥ ಪ್ರಕೀರ್ಣಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಸಾವಿರಾರು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಯಾವ ರಚನೆಗಳನ್ನು ವಲ್ಲಭೀವಾಚನದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಗಳೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆಯೋ ಅವು ಹತ್ತು ಮಾತ್ರ ಇವೆ ಅವುಗಳ ಹೆಸರು ಹೀಗಿವೆ :- ೧)ಚತುಃಶರಣ (ಚಉಸರಣ), (೨) ಆತುರ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ (ಆತುರ ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಣ), (೩) ಮಹಾಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ (ಮಹಾ-ಪಚ್ಚಕ್ಖಾಣ), (೪) ಭಕ್ತಪರಿಜ್ಞಾ (ಭತ್ತ ಪರಿಣ್ಣಾ) (೫) ತಂದುಲ ವೈಚಾರಿಕ (ತಂದುಲ ವೇಯಾಲಿಯ), (೬) ಸಂಸ್ತಾರಕ (ಸಂಥಾರಗ), (೭) ಗಚ್ಛಾಚಾರ (ಗಚ್ಛಾಯಾರ), (೮) ಗಣಿವಿದ್ಯಾ (ಗಣಿವಿಜ್ಜಾ), (೯) ದೇವೇಂದ್ರಸ್ತವ (ದೇವಿಂದತ್ಥವ) ಮತ್ತು (೧೦) ಮರಣಸಮಾಧಿ (ಮರಣಸಮಾಹಿ) ಈ ರಚನೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಬಹಳಷ್ಟು ಪದ್ಯಾತ್ಮಕವಾಗಿವೆ. (೧) ಚತುಃಶರಣದಲ್ಲಿ ಆರಂಭದೊಳಗೆ ಆರು ಆವಶ್ಯಕಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಅರಹಂತ, ಸಿದ್ಧ, ಸಾಧು, ಮತ್ತು ಜಿನಭಾಷಿತ ಧರ್ಮ ಈ ನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಶರಣವೆಂದು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದುಷ್ಕೃತ (ಪಾಪ) ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿಂದೆಯ ಸುಕೃತದ [ಪುಣ್ಯ] ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುರಾಗವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತು ಮೂರು ಗಾಥೆಗಳು ಮಾತ್ರ ಇವೆ. ಕೊನೆಯ ಗಾಥೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃವಿನ ಹೆಸರಿಂದ ವೀರಭದ್ರನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. [೨] ಆತುರ-ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಬಾಲ - ಮರಣ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತ ಮರಣ ಇವರಲ್ಲಿ

ಭೇದವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಅರ್ಥಾತ್ ಪರಿತ್ಯಾಗವು ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನೆಯೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಎಪ್ಪತ್ತು ಗಾಥೆಗಳು ಇವೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಅಂಶ ಗದ್ಯವು ಇದೆ. [೩] ಮಹಾ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರಾ ನಲವತ್ತೆರಡು ಅನುಷ್ಟುಪ್ ಛಂದದ ಗಾಥೆಗಳಿಂದ ದುಶ್ಚರಿತವನ್ನೂ ನಿಂದಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೂ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರಾತ್ಮಕ ಭಾವನೆ, ವ್ರತ, ಆರಾಧನಾ ಮತ್ತು ಕೊನೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಪರಿಪಾಲನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಜೋರು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ರಚನೆಯು ಪೂರ್ವವತ್ ಆತುರ - ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನದ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. [೪] ಭಕ್ತ - ಪರಿಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಒಂದುನೂರು ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಗಾಥೆಗಳಿವೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಭಕ್ತ - ಪರಿಜ್ಞಾ, ಪಾದೋಪಗಮನ ರೂಪ ಮರಣಗಳ ಭೇದದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ ಹೇಳಿದೆ. ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಯಮಗೊಳಿಸುವ ಉಪದೇಶವನ್ನೂ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮಗನ ಉಪಮೆಯನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಸ್ವಭಾವತಃ ಚಂಚಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಕ್ಷಣವೂ ಕೂಡ ಶಾಂತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. [೫] ತಂದುಲ ವೈಚಾರಿಕ

ಇಲ್ಲಿ ವೈಕಾಲಿಕವು ೧೩೯ ಗಾಥಾಯುಕ್ತ ಗದ್ಯಪದ್ಯಮಿಶ್ರಿತ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಗೌತಮ ಮತ್ತು ಮಹಾವೀರನ ನಡುವೆ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ರೂಪದ ಚರ್ಚೆಯಿದೆ. ಅದರ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವದ ಗರ್ಭಾವಸ್ಥೆ, ಆಹಾರ ವಿಧಿ, ಬಾಲ ಜೀವನ, ಕ್ರೀಡೆ ಮೊದಲಾದ ಅವಸ್ಥೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯಿದೆ. ಪ್ರಸಂಗಾನುಸಾರ ಇದರಲ್ಲಿ ಶರೀರದ ಅಂಗ ಪ್ರತ್ಯಂಗಗಳ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಅಪವಿತ್ರತೆಗಳ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇದೆ.